

ГЛАГОЛИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО В ТРЕСКАВЕЧКИЯ ЕВХОЛОГИЙ ОТ XIII ВЕК

Христина Тончева-Тодорова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България

GLAGOLITIC HERITAGE IN THE TRESKAVEC EUCHOLOGIUM FROM THE 13TH CENTURY

Hristina Toncheva-Todorova

Paisiy Hilendarski University of Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The article presents data about a newly-found copy of the Blessing of the Waters on the Eve of Epiphany, the text of which has been published only partially in the edition of the Treskavec Euchologium from the 13th century without being identified. This copy is the most thorough text of the divine service from the period found so far. It demonstrates a textual and lexical similarity to the Glagolitic Euchologium Sinaiticum from the 10th – 11th centuries. Part of the newly-found services for the Blessing of the Waters on the Eve of Epiphany have been published here for the first time. The paper also presents the lexical and semantic doublets and formulates a scientific hypothesis regarding the so-called *archaic redaction* of euchological books in literary tradition.

Keywords: The Blessing of the Waters on the Eve of Epiphany; Treskavec Euchologium; lexical and semantic doublets; *archaic redaction* of euchological books.

В Ръкописната сбирка на Университетската библиотека при Ягелонския университет в Краков се съхраняват осем ръкописни паметника, донесени там от църквата „Св. Димитър“ в Прилеп, Северна Македония, които са най-архаичният дял от тази сбирка. Един от тези ръкописи е евхологичен пергаментов кодекс и според издателите му той е бил създаден през втората половина на XIII в. в манастира „Успение Богородично“ в Трескавец, затова е въведен в научната литература с наименованието Трескавечки евхологий (нататък: Треск Евх, Десподова и др./Despodova i dr. 2000: 12). Изданието представлява езиково описание и компютърен набор на текста с приложени осем снимки на ръкописа. Ръкописният текст е създаден от трима кописти – поп Михаил, Мелетий (с неупоменат свещенически сан) и анонимен писар.

Сред описа на съдържанието на книгата в изданието за л. 113^v 1–4 е описано така неразчетеното начало на Чина на Свето Богоявление: чнь̄ ба̄ сго̄

сп.... (Десподова и др./Despodova i dr. 2000: 150). Още веднъж в резюмираното описание на ръкописа структурата на същия Чин е представена като: „...четиво од Првото послание на св. Апостол Павле до Коринтјаните, гл. 10, 1–4 (л. 115/17–115 v/4), молитви (л. 117 v/12–119 v/4)“ (Десподова и др./Despodova i dr. 2000: 156). Голяма част от текста на Богоявленския чин в това издание е разчетена погрешно или изобщо не е разчетена.

Всъщност посочените четива са включени в Чина на Свето Богоявление, който продължава чак до края на пергаментовия ръкопис (до л. 122 вкл.). Целият препис на Богоявленския чин представлява палимпсест (в изданието паметникът е определен като „грчко-словенски палимпсест“) – върху гръцкия бързописен текст от края на XII или от началото на XIII век ръката на поп Михаил е нанесла среднобългарския му превод. Гръцката основа не пречи на разчитането на уникалния препис на Богоявленския чин, в който откривам изключителна текстова и графическа близост до глаголически протограф.

След изпратените ми от Ръкописната сбирка на Университетската библиотека при Ягелонския университет фотокопия на тези страници от Треск Евх вече мога да публикувам действителния текст на преписа на Богоявленския чин от XIII в.

Началото на Богоявленския чин в най-ранния запазен славянски евхологий – старобългарския Синайски евхологий от X–XI век (нататък: Син Евх), липсва в досегашните две издания: на Фрѣчек (Frček 1939) и на Нахтигал (Nachtigal 1941, 1942).

След публикуването на новооткритите от Й. Тарнанидис листове от този глаголически паметник (Tarnanidis 1988) вече е известно какво е било оглавлението на старобългарското Чинопоследование на Свето Богоявление: $\overline{\text{M}}\overline{\text{o}}$ на $\overline{\text{B}}\overline{\text{L}}\overline{\text{A}}\overline{\text{S}}\overline{\text{L}}\overline{\text{O}}\overline{\text{N}}\overline{\text{H}}\overline{\text{E}}$ $\overline{\text{V}}\overline{\text{O}}\overline{\text{D}}\overline{\text{Z}}$ 9r, $\overline{\text{A}}\overline{\text{K}}\overline{\text{O}}\overline{\text{L}}\overline{\text{O}}\overline{\text{Y}}\overline{\text{O}}\overline{\text{I}}\overline{\text{A}}$ $\overline{\text{T}}\overline{\text{O}}\overline{\text{Y}}$ $\overline{\text{M}}\overline{\text{E}}\overline{\text{G}}\overline{\text{A}}\overline{\text{L}}\overline{\text{O}}\overline{\text{Y}}$ $\overline{\text{A}}\overline{\text{G}}\overline{\text{I}}\overline{\text{A}}\overline{\text{S}}\overline{\text{M}}\overline{\text{O}}\overline{\text{Y}}$ $\overline{\text{k}}\overline{\text{a}}\overline{\text{t}}\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{e}}\overline{\text{o}}\overline{\text{r}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{t}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{T}}\overline{\text{H}}\overline{\text{E}}\overline{\text{O}}\overline{\text{F}}\overline{\text{A}}\overline{\text{N}}\overline{\text{E}}\overline{\text{I}}\overline{\text{O}}\overline{\text{N}}$ (Goar 1960: 376). В него са били включени: ектенията $\overline{\text{P}}\overline{\text{I}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{e}}\overline{\text{s}}\overline{\text{e}}\overline{\text{d}}\overline{\text{r}}\overline{\text{z}}\overline{\text{j}}\overline{\text{n}}\overline{\text{t}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{X}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{B}}\overline{\text{j}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{n}}\overline{\text{a}}\overline{\text{s}}\overline{\text{h}}$. $\overline{\text{R}}\overline{\text{o}}\overline{\text{j}}\overline{\text{d}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{h}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{n}}\overline{\text{t}}\overline{\text{b}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}\overline{\text{m}}\overline{\text{v}}$ $\overline{\text{i}}\overline{\text{o}}\overline{\text{d}}\overline{\text{v}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}\overline{\text{c}}\overline{\text{t}}\overline{\text{v}}\overline{\text{m}}\overline{\text{z}}$ 9r – 10v, Христѣ ѝ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθεὶς (Goar 1960: 376), указание за прекадяване на водата 10v, Ὑπὲρ τοῦ ἁγίασθῆναι τὰ ὕδατα ταῦτα, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Goar 1960: 368), Дяконствата (10v – 11v; Дмитриевский 1901/ Dmitrievskiy 1901: 677), тайната молитва $\overline{\text{P}}\overline{\text{I}}$ $\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{x}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{e}}\overline{\text{d}}\overline{\text{n}}\overline{\text{o}}\overline{\text{y}}$ $\overline{\text{a}}\overline{\text{d}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{z}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{d}}\overline{\text{r}}\overline{\text{v}}\overline{\text{h}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{o}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}\overline{\text{h}}\overline{\text{z}}$ 11v – 12v, $\overline{\text{T}}\overline{\text{o}}\overline{\text{u}}\overline{\text{t}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ ($\overline{\text{t}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{a}}\overline{\text{i}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{s}}\overline{\text{e}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$) $\overline{\text{l}}\overline{\text{e}}\overline{\text{g}}\overline{\text{o}}\overline{\text{m}}\overline{\text{e}}\overline{\text{n}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$. ὁ Τερεὺς εὐχεται λέγων μυστικῶς· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός, ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς (Goar 1960: 368–369, Passareli 1982: 109, Parenti, Velkovska 1995: 122), молитвата $\overline{\text{T}}\overline{\text{r}}\overline{\text{o}}\overline{\text{n}}\overline{\text{c}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{e}}\overline{\text{d}}\overline{\text{n}}\overline{\text{n}}\overline{\text{o}}\overline{\text{s}}\overline{\text{j}}\overline{\text{p}}\overline{\text{i}}\overline{\text{c}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{p}}\overline{\text{r}}\overline{\text{v}}\overline{\text{b}}\overline{\text{j}}\overline{\text{e}}\overline{\text{t}}\overline{\text{v}}\overline{\text{b}}\overline{\text{n}}\overline{\text{a}}$ 12v, $\overline{\text{T}}\overline{\text{r}}\overline{\text{i}}\overline{\text{a}}\overline{\text{s}}$ $\overline{\text{u}}\overline{\text{p}}\overline{\text{e}}\overline{\text{r}}\overline{\text{o}}\overline{\text{u}}\overline{\text{s}}\overline{\text{i}}\overline{\text{e}}$, $\overline{\text{u}}\overline{\text{p}}\overline{\text{e}}\overline{\text{r}}\overline{\text{a}}\overline{\text{g}}\overline{\text{a}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{e}}$, $\overline{\text{u}}\overline{\text{p}}\overline{\text{e}}\overline{\text{r}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{e}}$ (Goar 1960: 369–370, Passareli 1982: 111, Parenti, Velkovska 1995: 123), проложната молитва $\overline{\text{V}}\overline{\text{z}}\overline{\text{i}}\overline{\text{s}}\overline{\text{h}}\overline{\text{z}}\overline{\text{n}}\overline{\text{n}}\overline{\text{h}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{e}}\overline{\text{t}}\overline{\text{c}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{t}}\overline{\text{v}}\overline{\text{a}}\overline{\text{r}}\overline{\text{b}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{h}}\overline{\text{d}}\overline{\text{v}}\overline{\text{v}}\overline{\text{z}}\overline{\text{h}}\overline{\text{e}}$ 1a–б, $\overline{\text{O}}\overline{\text{i}}$ $\overline{\text{t}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{a}}\overline{\text{n}}\overline{\text{w}}\overline{\text{t}}\overline{\text{a}}\overline{\text{t}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{t}}\overline{\text{o}}\overline{\text{i}}\overline{\text{c}}\overline{\text{h}}\overline{\text{e}}\overline{\text{i}}\overline{\text{w}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{k}}\overline{\text{t}}\overline{\text{i}}\overline{\text{s}}\overline{\text{i}}\overline{\text{v}}$ $\overline{\text{a}}\overline{\text{n}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}\overline{\text{r}}\overline{\text{i}}\overline{\text{s}}\overline{\text{a}}\overline{\text{n}}\overline{\text{t}}\overline{\text{e}}\overline{\text{s}}$ (Frček 1939: 637), двата пролога: $\overline{\text{B}}\overline{\text{l}}\overline{\text{g}}\overline{\text{v}}\overline{\text{e}}\overline{\text{n}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{e}}\overline{\text{s}}\overline{\text{n}}$, $\overline{\text{G}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{B}}\overline{\text{j}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{H}}\overline{\text{l}}\overline{\text{e}}\overline{\text{v}}\overline{\text{z}}$, $\overline{\text{v}}\overline{\text{k}}\overline{\text{o}}$ $\overline{\text{p}}\overline{\text{o}}\overline{\text{s}}\overline{\text{e}}\overline{\text{t}}\overline{\text{h}}$ $\overline{\text{i}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{z}}\overline{\text{t}}\overline{\text{v}}\overline{\text{o}}\overline{\text{r}}\overline{\text{n}}$ $\overline{\text{i}}\overline{\text{z}}\overline{\text{b}}\overline{\text{a}}\overline{\text{v}}\overline{\text{l}}\overline{\text{e}}\overline{\text{n}}\overline{\text{i}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{l}}\overline{\text{y}}\overline{\text{d}}\overline{\text{e}}\overline{\text{m}}\overline{\text{z}}$ $\overline{\text{s}}\overline{\text{v}}\overline{\text{o}}\overline{\text{n}}\overline{\text{m}}\overline{\text{z}}$ 1б, $\overline{\text{E}}\overline{\text{u}}\overline{\text{l}}\overline{\text{o}}\overline{\text{g}}\overline{\text{h}}\overline{\text{t}}\overline{\text{o}}\overline{\text{s}}$ $\overline{\text{e}}\overline{\text{i}}$, $\overline{\text{K}}\overline{\text{y}}\overline{\text{r}}\overline{\text{i}}\overline{\text{e}}$ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψω καὶ ἐποίησας λύτρωσιν τῷ λαῷ σου (Frček 1939: 639, Passareli 1982: 111, Parenti, Velkovska 1995: 124) и $\overline{\text{C}}\overline{\text{e}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{o}}$ $\overline{\text{n}}\overline{\text{a}}\overline{\text{s}}\overline{\text{t}}\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{v}}\overline{\text{r}}\overline{\text{v}}\overline{\text{m}}\overline{\text{a}}$ $\overline{\text{p}}\overline{\text{r}}\overline{\text{a}}\overline{\text{z}}\overline{\text{d}}\overline{\text{n}}\overline{\text{e}}\overline{\text{z}}\overline{\text{t}}\overline{\text{v}}\overline{\text{o}}\overline{\text{y}}$ $\overline{\text{n}}\overline{\text{a}}\overline{\text{s}}\overline{\text{h}}\overline{\text{e}}\overline{\text{m}}\overline{\text{o}}\overline{\text{y}}$ 1б, $\overline{\text{I}}\overline{\text{d}}\overline{\text{o}}\overline{\text{u}}$ $\overline{\gamma}\overline{\alpha}\overline{\rho}$ ὁ τῆς ἑορτῆς ἐπέστη

ἡμῖν καιρὸς (Frček 1939: 639, Passareli 1982: 111, Parenti, Velkovska 1995: 124). След тях е осветителната молитва Велен еси, Гі, і чюдзна дѣла твоѣ 3б – 4а, Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστά τά ἔργα σου (Frček 1939: 643, Parenti, Velkovska 1995: 127), после следва паримийно четиво, вероятно само едно, което се е произнасяло преди анамнетическата молитвена част, ритуално прекръстване на водата с три пръста, след което следва епиклетическата част на молитвата: Да вѣн поурзпакѣшен і прнемлѣкѣшен отъ неѣ і кропѣшен сѣ еиѣ 5а, Ἴνα πάντες οἱ ἀρϋόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἐξ αὐτοῦ (Frček 1939: 645). После попят благославя и прочита главопреклонната молитва Прнклонн, Гі, оухо твоѣ і послушан насѣ 6а, Κλίνον, Κύριε, τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν (Frček 1939: 649, Parenti, Velkovska 1995: 131), след което потапя кръста във водата и извършва ритуалното прекръстване. Както в Barb.gr.336, и в глаголическия ръкопис Богоявленският чин завършва с молитвата за освещаване на чаша – Бже Бже нашѣ, прѣложен при Мосѣн водѣ горзкоиѣ 6б, Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸ πικρὸν ὕδωρ ἐπὶ Μωϋσέως (Parenti, Velkovska 1995: 132, Frček 1939: 649). В Син Евх тя носи надслов Мо надѣ водоиѣ стааго просвѣщеннѣ глѣма вѣ окрннѣ црквннѣмѣ 6б, както и в гръцкия евхологий – Εὐχὴ ἄλλη εἰς τὸ ὕδωρ τῶν ἁγίων βαπτισμάτων τῶν ἁγίων Θεοφανίων, λεγομένη ἐν τῇ φιάλῃ τοῦ μεσιαύλου τῆς ἐκκλησίας (Parenti, Velkovska 1995: 132, Frček 1939: 649).

В Треск Евх са запазени всички литургични компоненти на Чина на Свето Богоявление, а тяхната подредба следва доста подробно старобългарската. Тук поради ограничения обем не могат да бъдат приведени като доказателство всички текстове от XIII век, но ще бъде публикувана голяма част от тях (за останалите новооткрити текстове и снимки от тях вж: Тончева-Тодорова 2022/ Toncheva-Todorova 2022).

След Дяконствата и тайната молитва Гі нс-хѣ ѣднноуѣдзи снѣ сѣн вѣ ѣдрѣхѣ оуиѣ Син Евх 11v – 12v, Τούτων (τῶν αἰτήσεων) λεγομένων· ὁ Ἰερεὺς εὐχεται λέγων μυστικῶς· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός, ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς Goar 1960: 368 – 369, Passareli 1982: 109, Parenti, Velkovska 1995: 122 Богоявленското богослужение продължава с проложната Вѣшнннхѣ стнхнн тварѣ вндѣвшн рѣзъмѣ 117v, срв. Син Евх 1а – б, Οἱ τῶν ἀνωτάτων στοιχείων τὴν κτίσιν ἀθρήσαντες Frček 1939: 637.

В Треск Евх са напълно запазени и двата пролога: Блвнѣ иси гн вѣ илѣв • іако посѣтн н сѣтворн нѣзбавленіѣ люѣмѣ свои 118r, срв. Син Евх 1б, Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψω καὶ ἐποίησας λύτρωσιν τῷ λαῷ σου (Frček 1939: 639, Passareli 1982: 111, Parenti, Velkovska 1995: 124) и Сѣ во наста врѣме празновати нмѣ, срв. Син Евх 1б, Ἰδοὺ γὰρ ὁ τῆς ἑορτῆς ἐπέστη ἡμῖν καιρὸς (Frček 1939: 639, Passareli 1982: 111, Parenti, Velkovska 1995: 124).

Текстовете са изключително близки до глаголическите, с минимални редакторски поправки. По-долу привеждам запазената част от текста на молитвата и на двата пролога в съпоставка с глаголическия протограф. Интересно е да се отбележи наличието на чашковидното ѳ, както и на лигатурата Ѡ̂, която е позната от глаголическия Син Евх (Ѡ̂), срв. изписването Ѡ̂с, Ѡ̂нм, Ѡ̂меніѣмѣ.

Подобни изписвания са регистрирани и в още един евхологий от XIII век, съхраняван в дигиталната библиотека на Зографския манастир под сигнатура Zogr_0050.

От изнесените преписи на Бोगоявленските текстове, открити в Треск Евх, е видно, от една страна, придържането към архаичен протограф, а от друга, наличие на редица лексикално-семантични дублети, които имат съответни паралели с тези в най-ранните евхологични паметници от XIII–XIV век. По-долу те са изнесени в азбучна последователност, първата посочвана лексема е от Син Евх.

- Балованые 5а – нѣцѣленые – ιατρεῖα
Балыство 5а – нѣцѣленые – ἀλεξιτήριον
Балыство 11г – врачество – ιατρεῖα
Боѣтн сѧ 4а – трепещатн – φρίττειν
Вець бѧ – съставъ – стнхна – στοιχεῖον
Взложтн бѧ – погрозитн – λαμβάνειν
Врагъ н сѧпостатъ бѧ – поганьскъ ѡззыкъ – ἐχθρός καὶ πολέμιος
Взышьнѣ 2б – горьнѣ – ὁ ἄνω
Взна бѧ – глава – ἀχέρονος
Говнтельство 5а – погзивѣль – ὀλέθριον
Демонъ 5а – вѣсъ – δαίμων
Дръжава 3б – власть – κράτος
Ковпнтн 2б – нековпнтн – ὠνέομαι
Мнръ 2а – земля – κόσμος
Наплзнтн сѧ бѧ – насзитнтн сѧ – ἐμπιπλάναι
Насзитнтн 5б – напонтн – κορεννύναι
Ненстѣльные 5а – нетѣльные – ἀφθαρσία
Непрнстѣпнъ 4а – непрнкосновеннъ – ἀπρόσιτος
Непрнзънѣ 4б – днѣволъ – διαβόλος
Ннжьнѣ 2б – дольнѣ ὁ κάτω
Освѣщатн 2а – оскрашатн – καλλωπίζειν
Отъврѣштн 2а – съвлаштн сѧ – ἐκδύω
Послоушатн бѧ – оуслышатн – ἐπακούειν
Посълатн (росѧ) 1б – ◊ одъждатн росѧ – ἐπομβρέω
Просвѣтѣтн 4б – ѡвлатн сѧ – ἐπιφαίνειν
Рахънтн 5б – прорахнтн – διαρρήγνυναι
Распѧтн 4а – проптн – прострѣтн – ἐκτείνειν
Рнзѧ 2а – рѡвь – ῥάκος, χιτών
Роднтельство 4б – естество – φύσις
Свѣтъба бѧ – свѣтзинн – ἁγιασμός
Стоухна, стнхна 4а – съставъ – στοιχεῖον
Сътворнтн 3б – прнвестн – παράγειν
Оудолѣтн (! в.м. оудовѣтн) 3б – довольно кетъ – ἐξαρκεῖν

В редки случаи виждаме и морфологични поправки, напр. *незаходеще* – *незаходимо*, *празднество* – *праздновати*, *сладъкъ* – *въ сладость*, *явити са* – *явление*.

Син Евх 1а-6в	Треск Евх 117v
<p>Въшшнннхъ вѣщен · тварь вн дѣвъше Разоумѣхомъ · како древльнѣа твоѣ тварь · трепе щеть тебе · вѣко съмотрыше во взынжъ сътворенне ихъ · много честъноумоу нменн твоемоу · днвнмъ са · Понеже длъжна взыеть вѣтъ тварь · Хвалѣ те бѣ приноснн · Сего радн на въ торънѣ странъ · Въшшннн хъ вѣщен · прѣходнмъ · ѣже тво емоу подъножью · Чьетн съпо добльше са · Зьрѣше во земѣ · недвнжнмъ · Разоумѣемъ та дръжащааго родъ непрнмѣ сънъ · Такожде н морьскаа страна · Како взынж хвалн та · сътворышааго · Въскерѣпѣ въше во влзнамн · съ зем(е) ѣ са боретъ · и коньца вѣса все ленънѣа покрьитн тыщнтъ са и на пѣсць въ развнѣа кротн тъ са · И рока твоего воѣ са къ се бѣ прнвладунтъ влзынъ своѣа · нн водън · прнсно текщемъ н сточьнникомъ · безасти въ Славѣ възылатн · Дръжавѣ твоен вѣко · и не прѣстаѣща</p>	<p>Въшнннхъ стнхнн тварь вндѣвшн развмъ · како дрвнѣа тварь вндѣвши (погрешно повторен ред) трепещеть · зрещн вѣко твое съмотреннѣ днвет се понеже длъжна бѣ вса тварь хвалѣ тебѣ прнносннн сего радн земѣ славное н страшноѣ твое прншествоннѣ вндѣвшн трепетѣ връжнма бываѣтъ · такоже н морьскаа пвчнна вынѣ хвалнтъ те сътвориш... ...ны свое прѣблагаетъ и всѣ.. землю покрьитн тыщнт се · таже пакы велѣннѣемъ вѣкы очьротъвдѣтъ се ... вльны прнвладунтъ · н воды текщѣе прно н источьннцн славѣ вѣнладютъ дръжавѣ твоеѣ вѣко · явльшѣ се прншествоннѣ</p>

<p> ѿ водѣи рѣвѣнѣна · скрннѣ вн дѣвѣше ба носациѣ · сѣмо н ова мо текоша · Авне же родѣ свон о тѣврѣгѣ · И непрѣходна е стѣства · прѣходна авнша са · і тебѣ еднномѹ боу вѣбмѣ · славѣ възылаемѣ глѣще · Балвенѣ еси гѣ бже нлевѣ · Ъко по сѣтн і сѣтворн избавленне лю демѣ свонмѣ · Се бо наста врѣ ма праздненствѹ нашемоу · і дѣлн сѣ чкѣи празднѹючѣ тѣ · И лнкѣ стѣхѣ прнвлнжа етѣ са насѣ · Днесѣ бо · благо дѣтѣ стадо дѣ · прнходацин освѣтѣ доуновеннемѣ водѣи · Днесѣ · нво просвѣцаемо · Посѣ лаетѣ на земѣ роу · Днѣ · ѿ влаци дѣждевннн · сѣ нбесе на чкѣи дѣждѣ праведнѣнѣ одѣждажтѣ · Днѣ · слѣнѣ незаходаще · свѣтомѣ всѣ мнрѣ оздрн · Днѣ · лоуна свѣтѣ ламн лоуламн · Всѣ мнрѣ о свѣщаетѣ · Днѣ · свѣтѣлообра зѣнѣнѣ звѣзды · Вселенѣ ѣтѣ освѣщайтѣ · Днѣ · адамѣ обнавѣетѣ са · і евѣга своа ждаетѣ са · Днѣ · ветѣхѣнѣ грѣ </p>	<p> еднного ба · всѣа слава въздаютѣ глѣн · Слава тебѣ влако стѣн всѣдрѣжнтелю н прѣвѣннн цроу · Слава тебѣ творѣ н сѣдѣтелю всѣхѣ · Слава тебѣ роженомѣ без мре нѣи ѿца · н ѿ мѣре безѣ ѿца · ннѣ праздниѣа те вндѣхомѣ н младенѣа соуца сѣврѣшена · тѣвмже выпѣемѣ глѣце · Балвнѣ иси гн бе слава · іако посѣтн н сѣтворн нзбавленне людемѣ свон · Се бо наста врѣме празновати нмѣ аглн сѣ члѣкѣи празднѹютѣ · н лнкѣ стѣхѣ ..... Балѣ прѣтѣго дѣа ... ды члѣкомѣ іавѣетѣ се · Днѣ нво раѣетѣ се н землѣ роу вѣжѣ іетѣ · Днѣ слнѣце незаходимо бываѣтѣ н вѣ мнрѣ свѣтѣмѣ възраѣетѣ · Днѣ авна свѣтѣлымн своннм авчамн всѣ землѹ осѣцаѣ Днѣ свѣтѣлообразнѣе звѣзды іакосамн своннм всѣ вселеню оукрашаютѣ · Днѣ свѣтѣн дѣжѣ члѣкомѣ правѣи вѣжѣ Днѣ сѣставѣи воднѣи плѣщѣи подѣемѣлютѣ стопѣи вѣчнѣе · Днѣ невннѣи вннѣи бываѣтѣ да нын вндѣше самого того сѣтворнтѣ · Днѣ прѣкѣи любовннѣи кѣ </p>
---	---

ХОВЪНЪНА РНЪЗЪ · УТЪВРЪГЪ
 ше · Въ новъна н ненетълънъ
 нъна облъхомъ са · Днѣ · невн
 днмъи внднмъ бзвдаетъ · Да нъи разоу
 мнъи себѣ сътворнтъ · Днѣ ·
 непрѣклонънъи своегоу равоу
 покланѣетъ са · да нъи отъ ра
 вотъи свободнтъ · Днѣ несо
 зъданъи · отъ созъданнѣ сво
 его · ржкоѣ дръжнмъ бзвдает ·
 Днѣ влкъ · отъ раба крѣцаетъ са ·
 Днѣ нестоуѣннцн водъннн · остн
 ша са · хоу авлышо са съ славо
 ѣ въ еръданѣ · Днесъ · неръда
 нъскъна водъи · Въ нцѣленнѣ
 авнша са ѣкомъ · Днѣ · масть
 мн водамъ вонѣжцямъ · вѣѣ
 тварь напавѣтъ са · Днѣ · неръ
 данъ възвратн са възпатъ ·
 Днѣ иеръданъскаа пльнѣ · Въ
 нцѣленнѣ ѣкомъ приносатъ са ·
 Днѣ · море вндѣвъ влкъ вѣѣмъ
 повѣже · Днѣ · моръскъна сла
 нъна водъи · сладъкъи бзи
 вайтъ · авленнемъ своего влѣ
 къи · Днѣ · отъ тъмъи свобо
 жденн бзвдаемъ · ѣ свѣто
 мъ бгоразоумнѣ · вѣѣ мнръ
 оздрѣетъ са · Днѣ · утѣветъ
 хааго плаѣа оутѣшнхомъ са ·
 и ѣко новъи нль спенн бзѣхо

съдѣтелю прнствпаеѣт н трепетомъ
 прѣдъзетонтъ внде бжнне съхоженіе ·
 Днѣ безначелнын своегемъ рабъ свою въно
 прѣкланѣеѣтъ да змнѣа съцаго на нѣ
 погръзнтъ · Днѣ прѣрѣка рѣка врѣха вгнемъ
 полецаго прнкасаеѣт се да ванею нетлѣннѣа
 нѣ вѣлѣѣетъ · Днѣ ѣврданъскыне
 ..... се ѣвленіе .....
 мн вгнемъ дъхна.... разоумна тварь
 напавѣет се · Днѣ ѣвѣѣстн грѣн дѣхомъ
 сътѣмъ ѣврданъскымн ѣмываюѣт се
 водамн · Днѣ дрѣвнѣго плаѣа
 нзмѣннѣхом се ѣако дрѣвле
 ѣль спнн бзѣхомъ ·
 Днѣ ветхыѣ рѣвѣ грѣховннѣ съвладѣнн се ·
 н въ новыне вѣвладѣнн се ·
 Днѣ сланые воды моръскыне
 въ сладо прѣбложнше ѣвленіемъ твонмъ
 влкъ ·
 Днѣ мракъ мнра потрѣвѣѣет се
 ѣвленіемъ хѣ ба ншего ·
 Днѣ льеть разроушавѣет се
 н поѣ спнна нмъ оутрадиетъ
 влѣѣнее прншьствене ·
 Днѣ стаа н православнаа
 вѣра цркѣн въсѣа дѣховное
 тръжѣство пражнѣнцннн ·

мъ · Днѣ · ндолъ невнднмъ
 крзлетъ са · и ѹлчь родъ авлѣ
 егъ са · Днѣ · Взышзньѣ · съ нн
 жннннмн вездѹмѣтъ · и ннжъ
 нѣа съ взышзннннмн праждъ
 нѹмѣтъ · Днѣ · дхвзно пра
 зденство · правословець ·
 авлено н свѣтзло авн са · Днѣ ·
 црство нвское коупнхомъ · го
 спдъскоу бо црствоу не вѣде
 тъ коньца ·
 .....
 Тѣмъже н азъ оумаленъ · не
 достоннъ рабъ · съ страхо
 мь н трепетомъ ·
 Вельмн въпнѣ н глѣ ·
 Велен еси гн · и ѹюдъна дѣла твоѣ
 и ннеднноже слово оудолѣтъ ·
 къ хваленью ѹюдесъ твоихъ ·
 своеѣ бо волеѣ · отъ невзгнѣ въ
 взгнѣ сътворн всѣ · Твоеѣ
 дръжавоѣ дръжншн тварь · и
 твономъ промъшленнемъ · стро
 ншн весь мнръ · тзи отъ четъ
 рь стоурухнн тварь съставъ ·
 Четърѣмн врѣменъ · кржгъ
 лѣтоу вѣнѣалъ еси · тебе тре(не)
 цнѣтъ мзслънънѣ вса слънъ ·
 та поетъ слънѣ · Та славитъ
 лоуна · Тебѣ молатъ са звѣзды ·
 Тебѣ послушадетъ свѣтъ · Тебе

Днѣ горнѣа съ ннжнннмн
 съвѣсплѣюще се н
 долнѣа съ
 горнннмн пражнѹють ·
 Днѣ црство нвное неспнхомъ
 црствно бо гнн нѣ концѣ ·
 .....
 .....чюдесъ твоихъ
 несповѣдающе оумленнѣемъ
 въпнем ти глаголюще ·
 Н начнѣ Вышшн Гласо Мтѣв ·
 Велен еси гн · н чоуна дѣла твоѣ
 н ннеднно же слово доволно ѣ на хваленнѣ
 чюдѣ твоихъ · г ·
 Своено бо волею ѿ невъннѣа въ бытнѣ
 прнвелъ еси вса чѣска · твоено
 властнѣо съдръжншн тварь н твономъ
 промъшленнѣемъ строншн весь мнръ ·
 ты ѿ четырехъ съставъ
 съставъ съставн тварь ·
 н четырмн врѣменнмн кржгъ
 лѣтѣ вѣнѣалъ еси · тебе
 трепещѣтъ мыслѣннѣе слънѣ все ·
 тебе поетъ слънѣ · тебе славитъ авна ·
 тебѣ мет се звѣзды ·
 тебе послушадетъ свѣтъ · тебе

<p> БОЯТЪ СА БЕЗДЕННѢ · Тебе рабо ТАИЖТЪ НЕГОУНИЦН · ТЪИ РА СПАТЪ НБО ЪКО Н КОЖИЖ · ТЪИ ОУ ТВРЪДН ЗЕМИЖ НА ВОДАХЪ · ТЪИ ОГРАДН МОРЕ ПЪСКОМЪ · ТЪИ КЪ ВЪЗДАЪИХАНЮ ВЪЗДОУ ХЪ ПРОАНЪ · АНЪЛЪСКЪНА СНАЗИ ТЕБЕ СЛОУЖАТЪ · АРХЪЛЪСЦИН АНЦН · ТЕБЪ КЛАНЪЖТЪ СА · МЪ НОГОУНТИН ХЕРОВИМН · И ШЕСТО КРНААТДА СЕРАФНМЪ · ВЪКРЪ СЪ СТОИЦА · І ЛЕТАЦА · СТРА ХОМЪ НЕПРНСТЖПЪНЪСА СА ВЪИ ТВОЕА · ЗАКРЪВАИЖТЪ СА · ТЪИ БО ВЪ СЪИ НЕСПНСАНЕ НЪ · БЕЗНАЧАЛЕНЪ ЖЕ · І НЕЗГЛА ГОЛАНЕНЪ · ПРНДЕ НА ЗЕМЛИЖ ОБРАЗЪ РАБА ПРИЕМЪ · ВЪ ПО ДОБЪН ЧЛЪН ВЪИВЪ · НЕ ТРЪПЪ АШЕ БО ВЛКО · ЗА ОБЪСРЪДОВАНИ Е МНЪТИ ТВОЕА · ВНАДЪТИ ОТЪ НЕПРНЪЗНИ МЖУМА РОДА ЧЛЪА · НЪ ПРНДЕ Н СПЕ НЪИ · СПО ВЪДАЕМЪ БЛАГОДЪТЬ · ПРОПО ВЪДАЕМЪ МЪТЪ · НЕ ТАИМЪ БЛАГОДЪАННЪ · РОДНТЕЛЪСТВА НАШЕГО · РОДЪИ СВОБОДНАЪ Е СИ · ДЪВНЧЪСКАА СЪНАЪ ЕСН ЛО ЖЕСНА · РОЖДЪСТВОМЪ СВОИ МЪ · ВСЕЪ ТЕАРЪ ВЪСПЪТЪ ТА ПРОСВЪТЪВЪШАГО СА · ТЪИ БО </p>	<p> ТРЕПЕЦВЪТЬ ВЪЗЪНЪИ · ТЕБЪ РАБОТАЮТЪ НЕГОУНИЦН · ТЫ ПРОПЕТЪ НБО ІАКО КОЖЪ ТЫ ОУТВРЪДНАЪ ІЕСН ЗЕМЛЮ НА ВОДАХЪ ТЫ ОГРАДН МОРЕ ПЪСКОМЪ ТЫ ..... НИНО ВЪЗДАЪХЪ ПРОЛІА · АРХЪЛЪСКИЕ ... ТЕБЪ СЛЪЖЕТЪ · Н АНГЪЛТИН АНКОВЕ ТЕБЪ КЛАНЪЮТЪ СЕ · МНОГОУНТА ХЕРОВИМЪ ШЕСТОКРНААТДА СЕРАФНМЪ · ВЪКРЪТЪ СТОЕЩЕ Н ЛЕТЕЩЕ СЪ СТРАХОМЪ НЕПРНКОСНОВЕНЪИ СЛАВЪ ТВОЕЕ ЗАКРЪВАЮТЪ СЕ · ТЫ БО ВЪ СЫН НЕСПНСЪНЪНЪ · БЕЗНАЧЕЛЪНЪ ЖЕ НЕЗГЛААНЪНЪ · ПРНДЕ НА ЗЕМЛЮ ОБРАЗЪ РАБНИ ПРИЕМЪ · Н ВЪ ПОБН ЧЛЪВЪСЦЪЕН БЫВЪ · НЕ ТРЪПЪШЕ БО ВЛКО МОСРЪДІА РАДН МТИ ТВОЕЕ · ВНАДЪТИ ВЪ ДІАВОЛА МНМА РОДА ЧЛЪА ПРНДЕ Н СПЕ НИ НЕПОВЪДАЕМЪ БАТЬ ПРОПОВЪДАЕМЪ МЪТЪ · НЕ ТАИМЪ БЛАГОДААНІЕ ІЕСТВА НШЕГО РО СВОБОДНАЪ ІЕСН · ДЪЧЕСКАА ЛОЖЕСНА ВЪТНАЪ ІЕСН РОЖЪСТВОМЪ СВОИМЪ ВСЕЪ ТЕАРЪ ВЪСПЪВАІЕ ТЕ ІАВЪШАГО СЕ ТЫ БО ВЪ НШЪ НА ЗЕМАН ІАВН СЕ </p>
--	---

<p> БЪ НАШЪ НА ЗЕМН ДВН СЪ І СЪ ЧЪЗІ ПОЖИВЕ · ТЪЗІ НЕРЪДАНЪ СКЪНА ВОДЪЗІ СЪН · СЪ НБСЕ ПО СЪЛАВЪ СЪЛАГО ТВОЕГО ДЪХА · І ГЛАВЪЗІ ГНЪЗДАЦИННХЪ СЪ ЗМН ЕВЪ · ТОУ СЪКРОУШНАЪ ЕСН · ТЪЗІ ОУБО ЧЪКЛОУЧЕ ЦРЮ · ПРНДН Н НЪЗІНЪ ПРНШЕСТВЕНЕМЪ СЪА АГО ТВОЕГО ДЪХА І СЪН ВОДЪЖ СНІЖ · І ДАЖДН ЕН БЛАГО ІЗБАВЛЕНЮ · БЛГОВЕННЕ ІЕ РЪДАНОВО · СЪТВОРН ІЖ НЕН СЪЛАВНЮ НСТОУННІКЪ · СКА[Ⓜ] НЮ ДАРЪ · ГРЪХОВЪ РАЗДРЪШЕ ННЕ · НЕДЪГОМЪ БАЛЪСТВО · Демонѡмъ гоубнтельство · Протнвѡннмъ снаамъ непрнстѡпнж · АѢЛЪСКЪ ІА КРЪПОСТН ІСПЛЪНЕНЪ ÷ ÷ Н ПО СЕЪ ЧЪТЪ ПАРЕМІИ · Н ПО ТЪ ПРЪКРЪСТІ ПЪ ВОДЪЖ В ПРЪСТОМЪ · І НАУННАЕТЪ ПАКЪЗІ ÷ ПЪ ПРОЛОГЪ ВЕЛМН ÷ Да вси поуръпажцен · І прне мѡжцен отъ неѡ · І кропажцен са еж · Да нмжтъ іж въ оун ценне ДШАМЪ Н ТЪЛОМЪ · КЪ БАЛОВАНЮ ВРЪДОМЪ · КЪ СЪЗІ НН ДОМОМЪ · КЪ ВСЪКОН ПОЛЪ ЗН ПОДОВЪНЖ · ТЪЗІ БО ЕСН БЪ НАШЪ · ОБНОВЛЕН ВОДОЖ · ОБЕ </p>	<p> Н СЪ ЧЪКЪСЪ ПОЖИВЕ · ТЫ ВРДАНЬСКЫЕ (!) ВОДЫ УСТН Н СЪ НБЕ ПОСЛАВЪ СЪТЪ ТВОИ ДЪХЪ · Н ГЛАВЫ ГНЪ..... .....ЗМНЕВЪ СЪКРОУШН · .....ЦРОУ ПРНДН ННЪ ПРНШЕСТВЕНЕМЪ ..... ТВОЕГО ДЪХА Н СЪН ВОДЪЗІ СІЮ · Н ДАЖЪ НЪЗБАВЛЕНЮ · БАВНІЕ НВРДАНОВО · СЪТВОРН НСТОУННІКЪ НЕТАВНІА · СЦНІЕ ДАРЪ ГРЪХОМЪ РАЗРЪШЕНІЕ · НЕДЪГОМЪ ИСЦАЛЕНІЕ · БЪСОМЪ ПОГЫБЪЛЪ · ПРОТНВЪННМЪ СНААМЪ НЕПРНСТЪПНО · АГГЛСК.. КРЪПОСТН НЕПЛЪНЕНЪ · ДА ВЪСН ПОУРЪПАЮЩЕ ІО Н ПРНЕМЛЮЩЕЕ ТЪ НЕІЕ Н ПНЮЩЕ · ПРНМЪТЪ ІО НА УУНЦЕННЕ ДШН Н ТЪВЛЪ · НА ИСЦАЛЕНІЕ ВРЪДОМЪ НА СЪТННО ДОМОВОМЪ · Н НА ВСАКЪ ПОЛЪЗЪ ПОБНЪ · ТЫ БО ЕСН БЪ НШЪ · ВЪНОВНВЫ ВОДОЮ Н ДЪХОМЪ </p>
---	---

ТЪШАВЪША ГРѢХЪИ РОДЪ НАШЪ ·
 ТЪИ БО ЕСИ БЪ НАШЪ · ПОТОПЛЕН БО
 ДОЖ ПРН НОН ГРѢХЪ · ТЪИ ЕСИ БЪ
 НАШЪ · СВОБОЖДЕН ОТЪ РАБОТЪИ
 ФАРАОУША · МОСТЕМЪ РОДЪ НЕ
 ВРѢНСКЪ · ТЪИ БО ЕСИ БЪ
 НАШЪ · РАЗЪНЪИ КАМЕНЬ
 ВЪ ПОУСТЪИИ · І
 ПОТЪША ВОДЪИ · И ПОТОЦН НАВО
 ДЪИША СА · І ЖАЖДАЩАА ЛЮ
 ДИ СВОА НАСЪИЦЬ · ТЪИ ЕСИ БЪ НА
 ШЪ · ІЖЕ ВОДОЖ Н ОГНЕМЪ · ПРН Н
 АИИ ИЗБАВИ ІЛЪ ОТЪ ЛЪСТН ВА
 АЛОВЪ · ТЪИ Н НЪИГЪ ВЪКО СВЪ
 ВОДЪ СНЪ · ДЪХОМЪ СТЪИМЪ ТВО
 НМЪ ·
 ДАЖДН ВЪЕМЪ · ПРИКАСАЮЩИИМЪ
 ЖЕ СА ЕИ · І ПОМАЗУЮЩИИМЪ СА
 ЕИ · ВЪКОУШАЮЩИИМЪ
 ЖЕ ЕИ · СТЪИИЖ · І БАГОВЕННЕ · W
 ЦЪЩЕННЕ · СЪДРАВНЕ · І СПН ГІ РА
 БЪИ СВОА · ВЪРЪНЪИНА ЦЪРА · Н
 ХОЛЮВНААГО ОТЪ БА ЦЪРА НА
 ШЕГО · І СЪХРАНИ Н ПОДЪ КРОВО
 МЪ ТВОИМЪ МИРОМЪ · ПОКО
 РИ ЕМОУ ВЪА ВРАГЪИ · І СЪПО
 СТАТЪИ · ДАЖДН ЕМОУ ВЪЕ ПРО
 ШЕННЪ · ФЖЕ НА СПЕННЕ · І ЖИВОТЪ
 ВЪЧЪНЪИ · ДА Н ВЕЩЪИИ І ЧЪИ ·
 І АНЪИ · Н ВЪДЪИИИИИ І НЕ
 ВЪДЪИИИИИ · СЛАВНЪ СА ПРЪ

ВЪЕТАВЪШИИ ГРѢХО.. РОДЪ ИШЪ ·
 ТЫ БО ЕСИ БЪ ИШЪ ПОТОПНЫ
 БОЮ ПР НОІ ГРѢХЫ
 ТЫ БО ЕСИ БЪ ИШЪ СВОБОДНЫ
 МОРЕЕ Ѡ РАБОТЫ ФАРАОНОВЫ
 МОИЕМЪ РОДЪ ЕВРЕНСКИ ·
 ТЫ БО ЕСИ БЪ ИШЪ
 ПРОРАЗЪНЫ КАМЕНЬ ВЪ ПЪСТЪИИ ...
 ВОДЫ · Н ПОТОЦН НАВОДЪИИИЕ ·
 Н ЖЕЖДАЩЕЕ ЛЮ СВОЕ НАПОННЫ ·
 ТЫ ЕСИ БЪ ИШЪ ИЖЕ БОЮ Н
 ОГНЕМЪ ПРН ИИИ
 ИЗБАВИ ІСЪ Ѡ ПРЪАВЪСТН
 ВААЛОВЫ · ТЫ ИИГЪ ВЪКО ѠСТН
 ВОДЪ СНО ДЪХОМЪ ТВОИМЪ СТЪИМЪ :-
 Н ПРЪКЪРЪИТЬ ВОДЪ · ТЪ СЪНЕ ·
 ПОДАЖЪ ВЪЕМЪ ПРИКАСАЮЩИИМЪ СЕ
 ИИ Н ВЪКЪШАЮЩИИ Ѡ НЕИЕ ·
 БАВН ВЪРНАГО ЦЪРА
 ИШЕГО ИИИ
 СЪХРАНИ
 ПО КРОВОМЪ
 ТВОИМЪ СЪ МИРОМЪ ·
 Н ПОКОРИ ИЕМЪ ВСЕ
 ПОГАНСКИЕ ЕЪИКИ · Н
 ДАЖЪ ИЕМЪ ВСА
 ПРОШЕНІА ИЖЕ
 КЪ СПИИИИИ И ЖИЗНЪ
 ВЪЧЪНЪ ... ВЪСЪИИИ СЪСТАВЫ Н
 ЧЪВЪСКИ ... ВИИИИИИИ Н
 НЕВЪИИИИИ ... СЛА... ТВОИЕ

<p>стое нма твоє · сѣ оцѣмь н стѣи мь дѣомь нзынѣ н присно н ÷ ÷ ПѠ МНѠ ВСѢ ЛЮѠ Н ДХѠ ТВОѢ · ДНѠ ÷ гла на го по лю те ги ÷ ппз тдн ÷ Приклонн ги оухо твоє и послоу шан насѣ · изволнвзи вѣ е рѣданѣ крстнтн са · и свѣ во дзи снѣ · блгвн вса нзи · а влѣжцаѣа поклоненнемь тво нхѣ взин · образѣ работѣ · и сѣ подовн нзи наплзнтн са · стѣина твоєѣ · Вѣкоушенне мь водзи сѣѣ · и да бѣдетѣ на мѣ ги вѣ нцѣление дѣшн и тѣлоу · вѣ Ты бо еси стѣва наша · и те бѣ слава вѣзыидемѣ оцю ÷ ÷ Н ПОТѠ ВЪЛОЖНѠ КРЕТѣИ ВЪ ВО ÷ дѣ крѣта нмн · и гла · Вѣ сла вѣ стѣна тронца оца н сна н стѣаго дѣа · нзынѣ н присно н ÷ ÷ лю амн · мо надѣ водоѣж стѣ ÷ аго просвѣщеннѣ · глѣма вѣ ÷ окрннѣ црквнѣмь ÷ Бже бже нашѣ · прѣложен при мостн · водѣ горѣжжѣ · людемѣ твонмѣ · вѣ сла дѣжжѣ · и вѣждѣжцаѣа</p>	<p>прѣстоє нме ... н снѠ ... дѣомь ннѣ н прѣно н вѣ вѣкы вѣкѠ :- ГѠ МНѠ всѣ · Главы нша МѠ тдн :- Приклонн гн оухо твоє н оуслышн ны нзволнвѣ вѣ ѡрданн крстнтн се .... поклоньшнмѣ главы своє · н вѣразѣ работѣ · н спѠбн ны насытнтн се стѣне твоєє · вѣкышннемь воды снѣ · н да боудѣтѣ нмѣ гн вѣ стѣннѠ дѣшн н тѣлѠ... Вѣгла · ты бо еси стѣнѣ нша н тѣвѣ слава · Н по Вѣзмѣ по Крѣ Н погрѣзѣ право вѣ вѠ г · Крѣтавѣразно Глѣ трѠ Вѣ ѡданн · Н вѣвалѣ · Чѣло кѣ крѣта · Н вѣкроплѣвѣ Все Ѡ стѣне вѠ · Н вѣшѣ вѣ цркѣвѣ .... Поурѣпѣте водѣ сѣ велнємь · ГлѠ · ГлѠко гла гнѣ на водѣ вѣпнѣ н глѣ · прнѣвѣте н прнмѣте дѣхѣ стѣ · дѣхѣ прѣвѣдростн н рѣзѣма · дѣхѣ стѣраха бжнѣ ... фѣтѣвшаго се на на · Н понѣвѣт · Вѣ ѡданн крѣцаюцѣ · МѠ Вѣ цркѣвн На вѠ Отан · Бже бѣ ншѣ прѣложен при моуѣсен · водѣ горѣжжѣ люѣемь свонмѣ вѣ сладо · вѣрѣждѣощѣе воды при келнсен солннѠ нсѣданн · н келданьскѣе воды ...</p>
---	---

<p> ВОДЪЗІ · при елнѣн солнѣхъ і ЦѢЛЬ · і ерѣдѣнѣскѣна ВОДЪЗІ СВѢЦЬ · прѣвѣнѣтѣимъ твон мь просвѣщеннемъ · тѣзі н нѣнѣ вѣко стн водѣхъ сн ѣхъ · і сѣтворн ѣхъ вѣитн вѣвмъ · поурѣпаѣщннмъ отъ неѣ · н кропѣщннмъ сѣ еѣхъ · і вѣкоуша ѣщннмъ еѣ · бѣгвѣнью исто ѣннѣ · бѣлѣство неѣѣго мъ · свѣщенне домомъ · вѣѣ комоу ковоу · вѣднмоу же и не вѣднмоу отъгоненен ѣ Тѣко твоѣ естѣ дѣрѣжава · і тво ÷ </p>	<p> твонмъ просвѣщеннемъ ... вѣко вѣстн водѣхъ снѣ · сѣтворн ... вѣитн іе вѣвмъ поурѣпаѣщнн ѣ нею н кропѣщнн се · бѣвѣнью неѣоуниѣ · неѣѣ... вѣрѣѣство · сѣщннне домомомъ · вѣсѣкомоу вѣннмомъ н неѣннмомъ ѣгнѣннью · Іѣко твоѣ іе дѣрѣжава н твоѣ іе цѣтѣво ѣѣца н снѣ н стѣго дѣѣ · </p>
--	---

В заключение може да се обобщи:

Новооткритият препис на Чина на Свето Богоявление в Треск Евх е най-пълният среднобългарски препис от това столетие, откриван досега, който се оказва липсващото звено между старобългарската и среднобългарската книжовна евхологична традиция. Той ни дава интересна информация относно началото на *архаичната редакция* на евхологичните книги (за нея вж. подробно **Тончева-Тодорова 2017: 83–94, 278–297/ Toncheva-Todorova, Nr. 2017: 83–94, 278–297**).

Въз основа на лексикално-семантичните дублети, които са регистрирани в преписа на Богоявленските текстове в Треск Евх, може да се твърди със сигурност, че тя е била осъществена през това столетие.

При това се очертават и самите редакторски принципи на среднобългарските книжовници, както и подборът на редактираните текстове – едни са с минимални поправки, те демонстрират стриктно придържане към старобългарските образци, напр. главопреклонната молитва Прнклонн, Гі, оухо твоє і послушан насъ Син Евх ба, Бже Бже нашъ, прѣложен прн Мосѣн водѣхъ горѣкоѣхъ Син Евх бб, а други са сверявани с гръцките и по-подробно поправяни, напр. Се во наста вѣрма прѣдѣнѣствоу нашемоу Син Евх іб, осветителната молитва Велен есн, Гі, і ѣюдѣна дѣла твоѣ Син Евх зб – 4а.

Проучваните досега пергаментови паметници от тази епоха съдържат непълна или незапазена част от текстовете на Богоявленския чин или от останалите молитвени текстове, известни на науката от глаголическия Син Евх.

Оказва се, че регистрираните в по-късната писмена традиция редакторски промени и лексикално-семантични варианти са среднобългарско книжовно-езиково наследство.

Съвременният Велик или Богоявленски водосвет е наследил повечето от Богоявленските текстове, преписвани и редактирани в продължение на много векове и утвърдени от църковнославянската езикова кодификация. След отпуст на Св. Литургия свещенослужителят започва чинодействието с възгласа: *Благословенъ Бгъ нашъ*, образува се литийно шествие, по време на което се изпяват съответните стихирни на осми глас и при достигането на определеното място се прочитат трите паримии (от Пророчествата на Исаия), след тях следва Апостол (I Кор. 10: 1–4), Евангелие (Мк 1: 9–11), Дяконствата, тайната молитва *Гди Исѣ Хрте, ѣдинорѣднѣи Снѣ сѣи въ нѣдра Ѡчи*, възгласът *Вѣлѣи ѣси, Гди, и чѣдна дѣла Твоѣ*, евхаристийното начало *Твоѣю во волену, ѿ небытѣа въ бытѣе привѣлъ ѣси всѣческа*, главопреклонната молитва *Приклони, Гди, оухо Твоѣ, и оуслыши ны*. След прочитането на съпровождащите ритуала литургични компоненти свещеникът потопява Св. Кръст трикратно във водния източник и запява тропара *Во Ѡрданѣ крѣщающа са* на първи глас. После свещеникът поръсва присъстващите миряни, а на завръщане в храма певците пеят стихирата *Воспѣимъ, вѣрнии* на осми глас. Великият Богоявленски водосвет завършва с отпуст (**Требник 1994: 367–388/Trebник 1994: 367–388**).

БИБЛИОГРАФИЯ:

Десподова и др. 2000: *Трескавечки еухологиум. // Македонски средновековни ракописи, IV*. Изд. подг. Вангелия Десподова, Елка Ячева-Улчар, Лупчо Митревски, Соња Новотни, Марија Чичева-Алексик. Прилеп: 2-РИ АВГУСТ С. // **Despodova i dr. 2000:** *Treskavechki evhologium// Makedonski srednovekovni rakopisi, IV*. Vangeliya Despodova, Elka Yacheva-Ulchar, Lyupcho Mitrevski, Sonya Novotni, Mariya Chicheva-Aleksik. Prilep: 2-ri avgust S.

Дмитриевский 1901: Дмитриевский, А. *Описание литургических рукописей, хранящихся в библиотеках православного Востока*. Т. II (Еὐχολόγια), Типография Императорскаго университета: Киев // **Dmitrievskiy 1901:** *Dmitrievskiy, A. Opisanie liturgicheskikh rukopisey, hranyashtihya v bibliotekah pravoslavnogo Vostoka*. Т. II. (Еὐχολόγια). Kiev.

Тончева-Тодорова 2017: Тончева-Тодорова, Хр. *Старобългарският Чин на Свето Богоявление. Текстология и редакции*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“ // **Toncheva-Todorova 2017:** *Toncheva-Todorova, Hr. Starobalgarskiyat Chin na Sveto Bogoyavlenie. Tekstologiya i redakcii.. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski“*.

Тончева-Тодорова 2022: Тончева-Тодорова, Хр. Новооткрит препис на Чина на Свето Богоявление в Трескавечкия евхологий от XIII век. – В: *Сборник с доклади от Международната юбилейна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*, София, 15–17 май 2022 г. (304–312). // **Toncheva-Todor-**

ova 2022: Toncheva-Todorova, Hr. Novootkrit prepis na China na Sveto Bogoyavlenie v Treskavechkiya Evhologiy ot XIII vek. - In: *Sbornik s dokladi ot Mezhdunarodnata yubiley-na konferenciya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*, Sofiya, 15–17 may 2022 (304–312).

Требник 1994: *Требник*. Издава Св. Синод на Българската Църква. София.//

Trebnik 1994: *Trebnik*. Izdava Sv.Sinod na Balgarskata Tsarkva. Sofiya.

Frček 1939: Frček, J. *Euchologium Sinaiticum. Texte slave avec sources greques et traduction française*, II (Patrologia Orientalis, 24/5).

Goar 1960: Goar, J. *Εὐχολόγιον siwe Rituale Graecorum*. Venize, 1730, Graz, 1960.

Nachtigal 1941, 1942: Nachtigal, R. *Euchologium Sinaiticum. Starocerkvenoslovanski glagolski spomenik*. I. Fotografski posnetek. Ljubljana, 1941; II. Tekst s komentarijem. Ljubljana, 1942.

Parenti, Velkovska 2007: Parenti, St., E. Velkovska Thirteenth Century Manuscript of the Constantinopolitan Euchology: Grottaferrata Γ.β.Ι, Alias of Cardinal Bessarion // *Bollettino della badia greca di Grottaferrata*. Ser. III, vol. 4, 2007. P. 175–196.

Passareli 1982: Passareli, G. *L'Euchologio cryptense Γ.β. VII (sec. X)*. (= ANALE-KTA ΒΛΑΤΑΔΩΝ, 36). Thessaloniki.

Tarnanidis 1988: Tarnanidis, I. *The Slavonic Manuscripts, discovered in 1975 at St. Catherine monastery on Mount Sinai*. Thessaloniki.